

Juoksu stadionin kuningaslajina

Yleisurheilu on niin luonnollinen osa urheilun maailmaa, että suuri yleisö tulee harvemmin miettineeksi lajien taustoja. Pehdyin 15 vuotta sitten yleisurheilun syntyhistoriaan, kun tein Oulun yliopistossa yleisen historian proseminarityön aiheesta ”Antiikin Olympian kisojen synty Pausaniaan mukaan”.

Uppouduin aiheeseen enemmän kuin oli tarve ja aineistoa kertyi lähes pro gradun verran. Kaikkiaan tuo opinnäytetyö oli mielenkiintoinen matka urheilun juurille.

Yhden stadionin juoksu (192,27 m) oli ensimmäisten Olympian kisojen (776 e.Kr.) ainoa laji, mutta myöhemmin juoksulajeja lisättiin huomattavasti. Juoksun vahvasta arvostuksesta kreikkalaisten urheiluperinteessä kertoo myös se, että muut nykyaikana yleisurheiluun luettavat lajit kiekonheitto, keihäänheitto ja pituushyppy olivat mukana antiikin olympiakisoissa ainoastaan viisiottelun osina.

Nykyistä juoksuratojen kaarremuotoa ei antiikissa tunnettu, vaan kilpailijat kääntyivät lähtiessään toiselle kierrokselle radan päässä olevassa käännöspisteessä. Rataa juostiin siis yhtä stadionin mittaa pitemmillä matkoilla edestakaisin.

Useimmilla stadioneilla juoksijoita mahtui lähtemään 12-20 samalta lähtöviivalta. On varmaa, että varsinkin kahden stadionin juoksussa, yli kymmenen kilpailijan riuhtoessa kohti jokaiselle yhteistä kääntöpaikkaa, on tapahtunut paljon tönimistä ja kaatumisia.

Varaslähdöt estettiin lähtöviivalla olleella aitamekanismilla, jota kutsuttiin nimellä husplex. Tämä rautateiden siipiopastimen tapaan toiminut laite otettiin käyttöön noin vuoden 450 e.Kr. paikkeilla. Husplex toimi todennäköisimmän teorian mukaan seuraavasti: juoksijoiden takana seisonut lähettäjä irrotti otteensa jokaisen juoksijan eteen sijoitettuihin kivisellä lähtökynnyksellä olleisiin puomeihin johtavista naruista, jolloin lähtijöiden edessä olleet puomit laskeutuivat samanaikaisesti.

Juoksulajien kehitykseen liittyvät myös selitykset sille, miksi antiikin olympialaisissa urheiltiin alasti. Aluksi kreikkalaiset käyttivät urheillessaan eräänlaisia shortseja ja muutos alastomuuteen tapahtuikin vasta vuoden 700 e.Kr. paikkeilla. Ensimmäisen tarinan mukaan vuoden 720 e.Kr. Olympian kisoissa juoksija oli voittanut kilpailun tiputettuaan shortsinsa, ja seuraavan juoksulajin osanottajat hylkäsivät myös vaatteensa menestystä tavoitellessaan.

Toisen tarinan mukaan panateenalaisissa kisoissa Ateenassa juoksija kompastui nilkkoihin tipahtaneisiin shortseihinsa ja kuoli vammoihinsa. Vahingosta viisastuneet viranomaiset kielsivät tästä johtuen vaatteiden käytön.

Olipa selitys mikä tahansa, joka tapauksessa alastomuus oli antiikin kreikkalaisille luonnollinen asia. He pitivät jopa valmiuttaan riisuutua yleisellä paikalla yhtenä konkreettisena erotuksena barbaareista, joiksi he kutsuivat kreikkaa puhumattomia kansoja. Nykyään moinen humanisuuden osoitus voisi herättää kilpakentillä kiusallista huomiota.

Julkaistu Pohjolan Sanomissa 7.8.2011